

O DUBROVAČKIM MOĆNICIMA SV. VLAHA IZ XIV. STOLJEĆA I VRLIČKOM POJASU

Vinicije B. Lupis
Državni arhiv u Dubrovniku
HR, 20000 Dubrovnik
Sv. Dominika 1
vinicije.lupis@du.htnet.hr

UDK : 739.1.046 (497.5 Dubrovnik) "13"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 20. 11. 2006.
Prihvaćeno: 25. 11. 2006.

Autor obrađuje razdoblje gotičkog zlatarstva u Dubrovniku, usredotočujući se na primjere internacionalnoga gotičkog stila i uočavajući u Dubrovniku nekoliko umjetnika koji su stvarali tijekom prve polovice i u prvoj četvrtini druge polovice XIV. stoljeća. Unutar Moćnika¹ u dubrovačkoj prvostolnici autor je uočio tri čvrste skupine gotičkih moćnika XIV. stoljeća. Prvu skupinu tvore moćnici pripisani Majstoru klarisa, koji su bili vezani uz klarisu Pribu Ruskovu (De) Sorento iz samostana sv. Klare, a kojoj pripada i gotički kalež, dar poljskoga kralja Kazimira Velikog iz Kielaca, i tri moćnika toraksa iz dubrovačkog Moćnika: sv. Zenobija (CLXIV.), sv. Stjepana Prvomučenika (CXXIX) i sv. Augustina Naučitelja (LXI.). Sljedeće dvije skupine moćnika su djela Majstora I. i Majstora II. fantastičnog bestijarija. Majstori su raspolagali najsloženijim ikonografskim programom sofisticiranoga internacionalnoga gotičkog stila. Starijem Majstoru I. fantastičnog bestijara pribrojena su dva moćnika glava (CLXII. I CLXVI.) svetih Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha, koji se danas čuvaju u Moćniku dubrovačke prvostolnice. Najbliža likovna paralela ovih dvaju moćnika je poznati vrlički pojas, koji se čuva u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, čiji nastanak se na osnovi dubrovačkih primjera potvrđuje u prvu polovicu XIV. stoljeća, u dubrovačkim radionicama.

Ključne riječi: sv. Vlaho, moćnik, glava, pojas, bestijarij.

Treba sustići vrijeme koje nam je pobjeglo u istraživanju našega starijeg zlatarstva, koje je u susjednim europskim zemljama već odavno temeljito katalogizirano. Nama predstoji tek sada prvi put objavljivati umjetnine koje bi u susjednim zemljama već odavna bile u katalogima i osnovnim pregledima razvoja primijenjenih umjetnosti. Razdoblje XIV. stoljeća najznačajnije je u razvoju dubrovačkog zlatarstva, ujedno i vrhunac dubrovačkoga sakralnog zlatarstva, gdje se isprepleću različiti zlatarski utjecaji. Brojnost sačuvanih zlatarskih umjetnina povezana je s ekonomskim prosperitetom Dubrovnika XIII., XIV. i XVI. stoljeća, kada se razvija obrtnička proizvodnja, a prosperitet se odrazio i na razvoj pomorstva. Tijekom XIV. stoljeća u svim lukama Sredozemlja mogu se naći dubrovački trgovci. Dubrovnik je u XIV. stoljeću veletrgovački i pomorski grad s vlastitom trgovačkom organizacijom svojih proizvoda i posredničkom trgovinom između Istoka i Zapada. Sa svojom trgovačkom mornaricom, pomorskim trgovcima te pomorskim i trgovačkim organizacijama, Dubrovnik je tada bio treći na Sredozemlju. Ispred njega su bili Mletci i Genova. Takav gospodarski rast uvjetovao je snažnu kulturnu aktivnost i primanje različitih najsuvremenijih likovnih utjecaja. Tako se bilježi kulminacija nabave moćnika u prvostolnici tijekom XIV. stoljeća, sveukupno ih je trideset i sedam, a nešto ih je manje na prijelazu XIV. u XV. stoljeće.

Početak XIV. st. još snažnu tradicionalističku romaničku struju u dubrovačkom zlatarstvu najbolje ilustrira moćnik glave sv. Andrije (CXXII.), djelo dubrovačkog zlatara Nikole Paskova Papaca (umro

¹ Skup moćnika, mjesto na kojem se čuvaju, dakle riznica u Dubrovniku nazivala se: Moćnik, Moćište, Shrana ili, po starom običaju, *Sveta Blagajna*. Stoga, autor u dubrovačkoj tradiciji prostoriju u kojoj se čuvaju moći naziva Moćnik.

1348. godine), prvoga dubrovačkog zlatara kojeg možemo povezati sa sačuvanom umjetninom.² U isto vrijeme brojna je i skupina konzervativno izrađenih moćnika s medaljonima na vrhu, i to s naprednim motivima u stilu internacionalne gotike bliske sfragističkim predlošcima. Najčešći su motivi fantastičnih životinja. Na vrhu moćnika noge sv. Nikole Putnika (CXVI.),³ iz Moćnika dubrovačke prvostolnice, nalazi se kružni medaljon s raskriljenim zmajem u šesterolistu izrazite gotičke stilizacije; precizno ga datiramo oko godine 1346. Isti su medaljon, kao jedan iz serije, aplicirali glasoviti talijanski zlatari Pietro i Paolo Aretino iz Arezza u Toscani na moćniku sv. Donata (1346.), koji se danas čuva u župnoj crkvi, a taj jasni uzor govori o brojnosti likovnih uzora u dubrovačkom zlatarstvu, koje je imalo vrlo složeni likovni razvoj.⁴

Kad se govori o dubrovačkom zlatarstvu i izradbi moćnika, nipošto se ne smiju zapostaviti dvije grane umjetničke obrade metala, a to su numizmatika i sfragistika, koje su se odrazile i na izbor motiva i ornamenta na liturgijskim predmetima.

Dubrovnik je, kao samostalna država, gotovo pet stotina godina kovao svoj novac i u državnoj kovnici zapošljavao kalupare i iskivače. Dubrovački zlatari izrađivali su kalupe za novac Dubrovnika, Ulcinja i Kotora, i to je bio jedan od načina kako je Dubrovnik dolazio u kontakt s novim stilskim mijenama. Dubrovnik je nesumnjivo bio središte gdje su se izrađivali pečati za srpsku, bosansku, humsku i dukljansku vlastelu.⁵ Tako valja primijetiti da je pečatnjak bana Pavla Šubića iz Zadra⁶ stilski i vremenski (početak XIV. st.), s uporabom dviju rascvjetanih grančica, veoma blizak medaljonu na moćniku glave sv. Petrunjele (LXV.) iz dubrovačkog Moćnika. Cijeli niz moćnika iz Dubrovnika ima iskucane limove s heraldičkim simbolima orlova, zmajeva, lavova i fantastičnih životinja. Veliki pečat kneza Andrije Humskog nalazi se na povelji izdanj u Dubrovniku 1247.-1249., s motivom orla napola raširenih krila koji stoji na raširenim nogama i odupire se o rep.⁷ Na liku orla odražava se stanovita stilizacija, koja ipak ne umanjuje realizam cjelovitog prikaza. Vrlo blizak likovni prikaz heraldičkog orla pojavljuje se na moćnicima CXXVI., CXLIII. i CXXIV. iz dubrovačke prvostolne riznice.

Ta sretna okolnost iznova potvrđuje vezu izrađivača pečata i zlatara liturgijskih predmeta. Visoku razinu dubrovačkih zlatara potvrđuje i vijest da je bosanski ban Stjepan II. pod konac svoje vladavine zaposlio na izradbi kalupa za pečate i novce Dubrovčanina Dobru Benvenutića. Taj dubrovački zlatar živio je 14 godina u Bosni (1346.-1359.), a i u Dubrovniku se bavio izradbom kalupa za novac. Dubrovački zlatar Radoje kovao je Tvrtku I. 1365. godine s dopuštanjem dubrovačke vlade kalupe za novac. Na dvoru Stjepana Kosače duže je boravio i radio flandrijski majstor i zlatar Vachter Rambot i njegov sin u vrijeme kad su onamo dolazili dubrovački zlatari Stjepan s Radašinom Radosalićem i Nikola Pribislavić.⁸

Lijep primjer dvorske gotike nalazimo na pečatima kraljevske kuće Anžuvina u arhivskoj seriji *Isprave i akti* Državnog arhiva u Dubrovniku. Među inim poveljama kraljice Marije nalazi se veći broj kvalitetnih pečata u vosku koji su svojim likovnim ansamblom mogli utjecati na dubrovačke zlatare.⁹ Na povelji hrvatsko-ugarske kraljice Marije, datiranoj 17. travnja 1389., veliki je viseći pečat s njezinim likom na bogato ukrašenom tronu, a na stražnjoj strani visećeg pečata nalazi se kvadrilob sa štitom na kojemu je dvogredi ugarski križ. Iznad je fino modelirani lik kralja sa sjekirom i sferom u ruci. Bočno su dva fino rezana raskriljena anđela, a u donjoj zoni dvije krilate fantastične životinje. Unutar kvadriloba na mrežastoj podlozi i heraldičkim ljljanima prikaz je lava i dva noja koji u kljunu nose potkovu, a isti simbolički znak nalazi se i na ruci sv. Šimuna. Ovaj pečat, nastao u stilu dvorske gotike, po artikulaciji simboličkih likova blizak je moćniku ruke sv. Marije Magdalene (XXV.), iz druge polovice XIV. stoljeća, a finoćom rezanja anđeoskih poprsja na ovom pečatu blizak je i skupini moćnika koje je darovala klarisa

² Lupis 1999B, 43-46

³ Numerički pokazatelj označava broj inventara Moćnika dubrovačke prvostolnice.

⁴ Lupis 2004, str. 45-47

⁵ Anđelić 1970, str. 1, 125; Ćorović-Ljubinković 1971, str. 171-184

⁶ Belošević 1965, str. 159-167

⁷ Čremošnik 1948, str. 135

⁸ Anđelić 1970, str. 103

⁹ Takács 2006, str. 60

Pribe Ruskova (de) Sorento sedamdesetih godina XIV. stoljeća te trima toraksima svetih Augustina, Stjepana i Zenobija (LXI., CXXIX. i CLXIV.) i kaležu poljskoga kralja Kazimira Velikog.¹⁰

Internacionalna gotika nazočna je također u dubrovačkom Moćniku na cijeloj skupini moćnika: na nozi vjerojatno sv. Tri kralja (CXII.), nozi sv. Zenobija (XII.), nozi sv. Vladislava (XVII.), ruci sv. Nikole i Barbare (XXI.), nozi sv. Nikole Putnika (XXVI.), nozi sv. Pankracija (XLIII.), glavi sv. Eustahija (LV.), glavi sv. Petrunjele i Domicile (LVIII.), glavi sv. Petrunjele (LXIV.), ruci sv. Kvirina i sv. Margarete (LXXXI.), ruci sv. Dimitrija (LXXXVI.), ruci sv. Uršule i sv. Bartula (CX.), moćniku glave sv. Uršule (CXXXVIII.), glavi Petilovrijeana (CXLVIII.), nozi sv. Zenobija (CLIX.) i ruci nepoznatog sveca (CLI.). Oni tvore veliku skupinu gotičkih moćnika s brojnim vrstama gotičkih likova, koju karakteriziraju brojni figuralni prikazi profanog karaktera i složena heraldička simbolika uz izvedbu kovinskih vrpca s raznolikim biljnim ornamentom.

Unutar prvostolnog Moćnika ustanovljena je bogata slojevitost s bar tri čvrste skupine gotičkih moćnika XIV. stoljeća, uz majstora Guljelma, autora moćnika glave sv. Lovrijenca (LXXIV.) iz 1349.¹¹ i, možda, moćnika XCII. Tu je još i dubrovački majstor koji se možda zvao Nupertus i koji je autor moćnika LXXXIX.

Jedan nepoznati dubrovački majstor koji bi se mogao nazvati *Majstor klarisa* izradio je skupinu moćnika: LXXII., LXXVIII., CLXXI. i CIX., a može mu se pripisati i kalež iz poljskoga grada Kielca, dar poljskog kralja Kazimira Velikog.¹² *Majstor klarisa* blizak je kotorskim zlatarima Melši i Radoslavu¹³ (ali mnogo kvalitetniji od njih), koji su rabili dvije prerađene matrice iz iste serije s prikazima *Krunjenja Bogorodice* i *Uskrsnuća*, a djelovao je tijekom treće četvrtine XIV. stoljeća u Dubrovniku. Predložen je naziv *Majstor klarisa* jer su moćnici iz ove skupine vezani uz donaciju dubrovačke plemkinje i klarise Pribe Ruskove (De) Sorento iz samostana sv. Klare, sedamdesetih godina 14. stoljeća.¹⁴

Dubrovački povjesničar dominikanac Serafin Crijević (1686.–1759.), u svojem djelu o svetačkim moćima u Dubrovniku i okolici naslovljenom *Prolegomena in sacram metropolim Ragusinam al illustrandam Ragusinae Provinciae Pontificum Historiam necessaria edita a F. S. M. C. R. O. P. C. Ragusij Anno Domini MDCCXLIV*, na stranici 254. i 255. navodi popise svetačkih moći izriječkom iz crkve sv. Stjepana i samostana sv. Klare. Tu su taksativno navedeni moćnici darovi Pribe Ruskove (De) Sorento iz samostana sv. Klare i dva moćnika glava svetih Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha iz crkve sv. Stjepana na Pustijerni (CLXII. i CLXVI.).¹⁵

Uz ovu skupinu vezuje se posebna podskupina od tri moćnika, i to toraksa: sv. Zenobija (CLXIV.), sv. Stjepana Prvomučnika (CXXIX.) i sv. Augustina Naučitelja (LXI.), jer se na toraksu sv. Zenobija pojavljuju isti prizori *Navještenja* i *Porodjenja* kao i na moćnicima koje je darovala Pribe Ruskova (De) Sorento. Ova tri moćnika sve su se vrijeme čuvala u prvostolnom Moćniku, da bi se nakon zatvaranja samostana sv. Klare svi moćnici iz iste radionice našli na okupu u Moćniku. Dubrovački primjeri govore o visokoj likovnoj razini ovog razvijenog ikonografskog programa, uz nazočnost nekoliko upotrijebljenih zlatarskih tehnika.

Jedan vrlo zanimljiv dubrovački majstor, kojeg bismo mogli nazvati *Majstorom fantastičnog bestijarija*, djelovao je oko sredine i u drugoj polovici XIV. stoljeća. Trebalo bi razlučiti *Majstora I.* i *Majstora II.* Naime, *Majstoru I. fantastičnog bestijarija*, koji je djelovao u prvoj polovici XIV. stoljeća, treba pripisati dva moćnika: sv. Vlaha, sv. Stjepana, sv. Nereja i sv. Ahileja (CLXII., CLXVI.) iz Moćnika dubrovačke prvostolnice, a *Majstoru II. fantastičnog bestijarija* trebalo bi pripisati moćnike iz dubrovačkoga prvostolnog Moćnika: VII., XXV., XXXIX., LVI. i CLXII., CLXVI. i moćnik ruke iz dominikanskog samostana.¹⁶

¹⁰ Lupis 1997, str. 25-34

¹¹ Fisković 1949, 208-209; Lentić 1987, 368

¹² Lupis 2005 A, str. 17-24

¹³ Lupis 1997, str. 23-24

¹⁴ Lupis 2003, 131

¹⁵ Lupis 2005B, str. 132

¹⁶ Lupis 2003, str. 131. Autor je prvi put definirao hipotetski likovni opus nekoliko dubrovačkih zlatara XIV. stoljeća i nazvao nepoznate dubrovačke zlatare hipotetskim imenima zbog lakšeg snalaženja u brojnim umjetninama dubrovačke riznice.

U punom smislu ovdje je riječ o internacionalnoj gotici uz bogati ansambl motiva srednjovjekovne likovne imaginacije. Ova skupina, podrijetlom većinom iz crkve sv. Klare i sv. Stjepana na Pustijerni, ubraja se u vrh dubrovačkog zlatarstva. *Majstori I. i II. fantastičnog bestijarija*, koji su djelovali u prvoj četvrtini i oko sredine XIV. stoljeća, te početkom druge polovice XIV. stoljeća, raspolagali su najsloženijim ikonografskim programom, uz složeni fantastični životinjski svijet i figuralne prikaze sofisticiranoga dvorskog života i lova na sokolove. Moćnik sv. Marije Magdalene (XXV.), umjetnina pripisana *Majstoru II. fantastičnog bestijarija*, vrhunac je sačuvanoga dubrovačkog zlatarstva i vrhunac u hrvatskim zemljama svojega vremena, a blizak je heraldičkom bestijariju i umjetnosti obrade kovina dvorske sfragistike, kojoj je Dubrovnik bio veliko i značajno središte.

Dva moćnika u obliku glava *Majstora I. fantastičnog bestijarija* upravo su moćnici Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha (CLXII. i CLXVI.) i oni će biti tema naše daljnje rasprave. Najvjerojatnije su nastali poslije 19. siječnja 1314. godine, kada je Veliko vijeće donijelo odluku o popravku moćnika iz crkve sv. Stjepana na Pustijerni nakon velike pljačke.¹⁷

Na moćniku glave svetih Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha, izvedenom u tehnici iskucanoga, graviranoga i pozlaćenog srebra i emajla *translucide* (13 cm, šir. 19,5 cm i 17 cm) prepoznatljiv je novi pokret u razvoju zlatarstva i tehnici emajla; moćnik se čuva pod rednim brojem CLXII. u Moćniku, a nastao je u prvoj četvrtini XIV. stoljeća. Ne spominje se u prvom sačuvanom popisu prvostolnoga Moćnika iz 1335. godine,¹⁸ i to zato što je kao i drugi moćnik (CLXVI.) pripadao moćniku crkve sv. Stjepana na Pustijerni, kako smo već naveli, jer ga Serafin Crijević navodi u svom djelu.

Kalota na tjemenu ima kružni otvor, uokolo kojega teče gornja reljefna vrpca izvedena "na proboj" s prepletom vitica sa žirom, zoomorfnim ženskim likovima s kopicama na glavama, svojevrsnom verzijom harpija. Ovdje je riječ o motivima bliskim onima s pojasa otkrivenoga na nekropoli sv. Spasa u Vrh Rici/Vrlici, ukrašenoga fantastičnim životinjama - bestijarijem gotičkog internacionalnog stila.¹⁹ Vrlo blizak likovni uzor za kovinske vrpce s nestvarnim bestijarijem su dva dubrovačka moćnika glava sv. Vlaha, sv. Nereja, sv. Ahileja i sv. Stjepana može se naći među minijaturama s početka XIV. stoljeća u Psalteriju iz St. Petersburga na stranici "*B" eatus vir*". Upravo su to tipovi vitica i oblici fantastičnih životinja kojima se u sloju internacionalne gotike među moćnicima dubrovačke prvostolnice mogu pronaći analogije.²⁰ Tipovi vitica i oblici fantastičnih životinja iz ovog rukopisa naći će svoju primjenu u dubrovačkom zlatarstvu. Očito je da su minijature rukopisa koji su stizali sa studentima i crkvenim prelatima sa sjevera snažno likovno utjecale na motive u zlatarstvu.²¹ Gotički likovni predlošci kolali su onodobnom Europom, a potvrda takvog kolanja sačuvana je i u Dubrovniku, jer je ista kompozicija *Pranja nogu* iz samostana Sigurata u Dubrovniku (XV. st.) izvedena na translucenim emajliranim pločama velikoga i glasovitoga moćnika Svetog tjelesnika u prvostolnici u Orvietu, što ga je godine 1338. izradio Ugolino di Vieri.²² O zlatarskim predlošcima gotičkog razdoblja XIV. stoljeća u posljednje je vrijeme dosta pisano, poglavito o zlatarstvu anžuvinskog razdoblja, o kojemu dosad nije dovoljno pisano, to jest ulozi koju su Dubrovnik i druga dalmatinska središta odigrali u širenju novog stila u odnosu na kraljevski dvor.²³

Vratimo se našem moćniku, na kojemu se u srednjoj zoni, između donje reljefne vrpce, koja je izvedena na jednak način kao i gornja, sa zoomorfnim likovima, nalaze četiri kružna medaljona sa širokom perforiranom vrpcom i nizom šupljikavih trokutaća. Središnji je lik biskup sv. Vlaho, lica stisnutoga u grimasu, s pastoralom i natpisom u gotičkoj kapitali, što tvori gotovo oris trona - "SANTUS BLASIUS", okružen prstenom četverolisnih ornamenta na crvenom emajlu. Tamni emajl svih reljefa jedino

¹⁷ Lupis 2005B, str. 137

¹⁸ Državni arhiv Dubrovnik, XIV. 1, *Reliquie s.s. corporum repertae in Ecclesia Cathedrali S. Mariae Maioris d. d. 1335.*

¹⁹ Petrinec/Jakšić 1996, str. 104, 105, 161-168

²⁰ Martindale 1990, str. 139

²¹ De Benedictis 2000, str. 107-135. Bočni motivi fantastičnih životinja s diptiha zborne crkve Santa Maria Assunta u Fumone Pietra Teutonica neodoljivo sličje na dubrovačke fantastične životinje s dva moćnika glava CLXII. i CLXVI. Ovaj majstor, rođen u Friburgu, unosi u svoju umjetnost ono što se naziva "sjevernjačkim", i upravo ta gotička linearnost oštih bridova znakovita je za opus ovog umjetnika, koji je djelovao krajem XIII. i u prvoj četvrtini XIV. stoljeća.

²² White 1993, str. 467

²³ Takács 2006, str. 68-86. Poglavlje: «Königshof und hofkunst in Ungar in der späten anjouzeit», raspravlja o luksuznim predmetima nastalim u dvorskim radionicama, kao što su raskošne kopče.

je ožvijen crvenim kružnim prstenima. Dva kružna reljefa od emajla s motivom tordiranog užeta imaju mladolike likove svetaca s titulovima: "SANTUS NEREI" i "SANTUS STEF(ani)". Graciozno izvedeni gotički pokret sv. Ahileja - "SANTUS ARHILEI", odaje vrsnog umjetnika prve četvrtine XIV. stoljeća, kojeg hipotetski nazivamo *Majstor I. fantastičnog bestijarija*.

Drugi moćnik (CLXVI.), glava svetih Vlaha, Nereja, Ahileja i Stjepana (vis. 12,8 cm, šir. 19,5, šir. po sredini moćnika 16,7 cm), izveden u istim zlatarskim tehnikama, parnjak je prije razmatranom moćniku. Kalota moćnika dekorirana je s pet prstenastih zona, a na tjemenu ima okrugli otvor za moći. U tehnici "na proboj" izvedene su fantastične životinje, gorgone i bazilisci, izmiješani s biljnom ornamentikom na vrhu tjemena. Izmjenjuju se potom glatka pozlaćena zona s drugom reljefnom vrpcom, na kojoj su prikazi fantastičnih životinja i potom slijedi najširi pojas, s četiri reljefa od emajla uokvirena pravokutnim perforiranim okvirom.

Rub pločica od crvenog emajla na svakoj od njih je različit, a pozadina je svima iste, crne boje. "SANTUS BLASIVS", sa svim simbolima svoje biskupske časti, u armenskoj Sebasti, ponavlja se s moćnika parnjaka. Uzdignutim prstom rimskog blagoslova i stroga pogleda uprtog u gledatelja, odaje onu specifičnu gotičku hijeratičnost. Mladenački lik sv. Stjepana s tonzuroom na glavi i u redovničkoj haljini, okružen je natpisom: "SANTUS STEFANUS". Dva mlada ratnika sveca, Sv. Nerej i Ahilej: "SANTUS ARCHILEN" i "SANTUS NEREI" na ovom su moćniku prikazani poput mladih svetih vračeva, s liječničkim škrinjicama i palmama mučeništva, očito poistovječeni sa Sv. Kuzmom i Damjanom. Ta dva mladolika vojna rimska mučenika iz vremena cara Dioklecijana, povezani u mučeništvu sa Sv. Pankracijem i Sv. Domicilom i Petrunjelom, tvore drevni dubrovački panteon. Romejski car Konstantin VII. Porfirogenet u svojem djelu *De administrando Imperio*, kada govori o svetačkim moćima u Dubrovniku, spominje moći sv. Pankracija; danas su u dubrovačkoj prvostolnoj riznici sačuvani ovi moćnici sv. Pankracija: XLIII., LXII., LXVII. i CXLIII.

Moćnik glave svetih Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha izradio je isti *Majstor I. fantastičnog bestijarija* kao i prethodno opisani moćnik pod rednim brojem CLXII. iz iste riznice. Među ostalim sačuvanim dalmatinskim moćnicima ovi moćnici (CLXII. i CLXVI.) jedinu bližu likovnu paralelu imaju u poznatoj škrinjici sv. Krševana iz riznice zadarske katedrale, koja je nastala 1326. godine, s pločicama od emajla i fantastičnim bestijarijem.²⁴ Ta bliskost se očituje u istoj tehnici emajla, formiranju antropomorfno reljefa i primjene fantastičnog bestijarija na liturgijskom predmetu.

Izvan liturgijskih predmeta najbližu paralelu nalazimo u profanom zlatarstvu - bliski motiv vrpce s fantastičnim životinjama nalazi se na bogatom pojasu pronađenom ispod najvećeg stečka u Vrlici. O tom se srebrnom pojasu mnogo pisalo i vezivali su ga za brojne radionice. Prihvatljivije je mišljenje Ive Petricolija i Nikole Jakšića, koji nastanak ovih pojaseva povezuju uz zlatarske radionice Zadra i Dubrovnika. Nikola Jakšić je mišljenja da pojas treba vremenski opredijeliti u drugu polovicu XIV. stoljeća, jer je položen uz pokojnika na nekropoli kraj crkve sv. Spasa na vrelu Cetine na razmeđu XIV. i XV. stoljeća.²⁵ Cvito Fisković je držao da se radi o neposrednom zapadnoeuropskom podrijetlu umjetnine, uz podsjećanje na brojna svjedočanstva iz arhivske građe dalmatinskih komuna, gdje se spominju srebrni pojasevi.²⁶ Marian Wenzel dva bosanska pojasa iz Stare Bile kraj Travnika i Ravne Trešnje kod Soli (Tuzle) te pojas iz Vrlike pripisuje balkanskim inačicama francuskoga stila ranog XIV. stoljeća. M. Wenzel pojas je datirala oko godine 1330., pozivajući se na modne odlike ljudskih figura izvedenih u translucetnom emajlu na vrličkom pojasu, dopunjujući argumentaciju prikazom grifona kao odlikom francuskih zlatarskih rukotvorina do sredine XIV. stoljeća. U svom radu Wenzel obrađuje dva pojasa koja su najbližija vrličkome, a to su primjerci iz Cleveland Museum of Art u Ohiju, podrijetlom iz Gruzije, i iz Metropolitan Museum of Art u New Yorku, koji je mletačkog podrijetla.²⁷ Mišljenje Marian Wenzel koja pojas iz Vrlike smatra domaćim radom koji je pratio tadašnju modu, a ne umjetninom nastalom u stranim radionicama, potvrđuje da su dalmatinski majstori pratili suvremena likovna kretanja, kako sugerira i zbirka likovnih predložaka iz

²⁴ Lupis 1999 A, str. 1-4; Lupis 2001 A, str. 22, sl. 43-46; Belamarić 2001, str. 165-200

²⁵ Petrinec/ Jakšić 1996, str. 104, 105, 161-168

²⁶ Fisković 1964-65, str. 31 - 31; Fisković 1967, str. 152

²⁷ Wenzel 1987, str. 29-54

XV. stoljeća poznata kao Kosirićev kodeks iz Šibenika.²⁸ Srebrni pojas iz Ravne Trešnje kraj Soli (Tuzle) najbliži je pojasu iz Vrlike, i to po likovnoj artikulaciji kopče jezičca te impostaciji likova i imaginarnog bestijarija; autor ovaj nalaz vezuje uz dubrovačku trgovačku koloniju u Solima (Tuzli).²⁹

Tijekom XIV. stoljeća Dubrovnik ima sve značajniju ulogu u trgovanju kovinama iz bosanskih rudnika, a među trgovcima ističe se plemićka obitelj Bunić, koja se tijekom XIV. i XV. stoljeća orijentirala na trgovinu bosanskim olovom. U XIV. stoljeću intenzivno se po Bosni osnivaju dubrovačke kolonije: Olovo, Soli, Srebrenica, Visoko, Vrhbosna, Fojnica i Drijeva. Najvažnije rude koje su se izvozile iz Bosne bile su srebro i olovo. Zlato se vadilo u okolici Fojnice, ali u malim količinama.³⁰ O bogatstvu Bosne piše u *Životu sv. Olive* Antun Josip Knezović 1761.: (...) *Bila je nigda Bosna glasovita, zlatom, srebrom odičita* (...).³¹ Opsežna regulativa Dubrovačke Republike ravnala je prometom kovina, posebno srebra, koji, dolaskom Turaka šezdesetih godina XV. stoljeća, zamire. Upravo konjunktura trgovine plemenitim kovinama našla je svoj odraz u dubrovačkom Moćniku, u kojem je najveći broj sačuvanih umjetnina upravo iz XIV. i XV. stoljeća; sve prije i poslije toga nije tako brojno.

U povijesnim dokumentima spominju se pojasevi, posebni "slavenski srebrni pojasevi" u XIII. stoljeću, a u XV. stoljeću "bosanski pojasevi okićeni srebrom". Tako herceg Stjepan Vukčić Kosača u svojoj oporuci iz godine 1466. svojoj trećoj ženi Ceciliji ostavlja dva srebrna pojasa, a sinu Stjepanu veći broj pojaseva, posebno naglašavajući pojas koji je nekoć bio načinjen za Barbaru, Stjepanovu majku.³² Srebrni pojasevi bili su veoma česti dio opreme od XIII. do XV. stoljeća. Tako je kotorski zlatar Andrija Benediktov Šoći izradio godine 1441. emajlirani pojas Voćeti Brajnoviću iz Drobnjaka i srebrni pojas Vukoslavu Vukašinu iz Dračevica u nekadašnjoj Trebinjskoj oblasti.³³ Cvijeto Frana Cvjetković okovao je srebrom pojas Antunu M. Gučetiću, a dubrovački zlatar Marin Keraković 1504. spominje ženski srebrni pojas koji nije uspio dovršiti.³⁴ Ovih nekoliko povijesnih vijesti o srebrnim pojasevima koje su izrađivali dubrovački i kotorski zlatari potvrđuje tezu o domaćem porijeklu vrličkog pojasa.

Iz arhivskih vijesti saznajemo da su dubrovački zlatari radili i na teritoriju Huma. Tako se, prema jednom arhivskom izvoru, 5. ožujka 1352. udružuju dvojica dubrovačkih zlatara, Stjepan i Rađen, radi odlaska u neretvansko trgovište Drijeva.³⁵ Neki Lazar, dubrovački građanin, zlatar po zanimanju, boravio je u Neretvi ("citadino nostro di Ragusa che habita in Narenta"). Dana 17. svibnja 1380. upućen mu je poziv da vrati dug Luki Bogdanovu u Dubrovnik. Pismo mu je uručeno 20. svibnja u Neretvi.³⁶ On i zlatar Pripko Butković, kao osobe stalno nastanjene u trgovištu Neretva, spominju se 17. svibnja 1380. i 5. listopada 1382. U Neretvi se spominje i zlatar Vukan Dobrojević.³⁷ U dubrovačkim kolonijama djelovao je veći broj zlatara, što svjedoči o disperziji zlatarskih umjetnina nastalih u radionicama dubrovačkih zlatara, kojima se tako širila internacionalna gotika.

Vratimo se vrličkom pojasu i njegovoj analizi u usporedbi s dubrovačkim umjetninama nastalim u istom vremenu, pošto smo se kratko osvrnuli na povijesne fakte razvoja zlatarstva u Dubrovniku i njegovim kolonijama XIV. stoljeća. Na vrličkom pojasu pojavljuju se prikazi zmajeva izvedeni "na proboj", po artikulaciji bliski dubrovačkim reljefima s moćnika CLXII., CLXVI. Na vrličkom se pojasu između aplika sa zmajevima nalaze manje aplikacije sa središnjim četvrtastim medaljonom unutar kojega je ugraviran lik zmaja duga i povijena repa. Sličan lik zmaja ugraviran je na osam medaljona s moćnika glave sv. Ursule (CXXXVIII.) iz Moćnika dubrovačke prvostolnice, kao i na moćniku ruke sv. Domicile (CLIV.). Na glatkoj površini kalote moćnika sv. Ursule (CXXXVIII.) nalazi se osam srebrnih medaljona s reljefnim prikazima zmajeva koji su bili prekriveni translucenim emajlom, kao i primjeri na vrličkom pojasu.

²⁸ Gamulin 1961, str. 9-14

²⁹ Gamulin 1987, str. 38-39

³⁰ Kovačević 1961, str. 10-11

³¹ Tatarin 2002, str. 311

³² Sivrić 2000, str. 81

³³ Stjepčević 1938, str. 17; Kovijanić 1968, str. 67-75

³⁴ Fisković 1949, str. 186

³⁵ DAD, Diversa Cancellariae, sv. XVII, 29

³⁶ DAD, Lettere di Levante, sv. II, 134

³⁷ Tošić 1979, str. 127

Motiv zmaja povijena repa pojavljuje se i na moćniku prsta sv. Dominika iz dubrovačkoga dominikanskog samostana, kojemu je vremenska paralela pastoral kölnskog nadbiskupa Heinricha von Virnerburga nastao oko godine 1322., s istovjetnim reljefima fantastičnih životinja.³⁸ Dubrovački je zlatar raspolagao matricom koju je prekrivao *champlevé* emajlom za plemenite kovine. Njemački autor smatra da je likovni prizor s fantastičnim životinjama ovog pastorala francuskog podrijetla, a ta tvrdnja bi mogla biti prihvatljiva i za hrvatske primjere. Moramo se sjetiti da je to i vrijeme avignonskog sužanjstva rimskih papa. Dubrovački moćnik dosad je bio poznat kao moćnik nepoznata sveca iz XV. stoljeća.³⁹ Prema današnjem stanju Moćnik prsta sv. Dominika smjestiti bismo u XIV. stoljeće, negdje oko druge četvrtine prve polovice. Što se tiče komparativnog materijala iz Kotora, zatečeno stanje sačuvanosti kotorskog Moćnika, odnosno umjetnina iz XIV. stoljeća, ne može nam potvrditi čvršću vezu s vrličkim pojansom,⁴⁰ za razliku od dubrovačkih primjera; na osnovi likovnih paralela čvrsto stojimo na stajalištu da se ovdje radi o dubrovačkom radu, za pripadnika lokalnog plemstva iz srednjovjekovne Vrhrike. Dubrovački moćnici glava (CLXII. I CLXVI.) zanimljiv su spoj sakralnoga i profanog zlatarstva, gdje je nepoznati dubrovački zlatar, hipotetski nazvan *Majstor I. fantastičnog bestijarija*, u ukrašavanju moćnika uporabio štanice s fantastičnim životinjama koje su se rabile za pojaseve. Njihov fantastični bestijarij nastao je zasigurno prema likovnim predlošcima koji su kolali, i omogućili širenje internacionalne gotike u sve pore tadašnjeg svijeta. Translucenti emajli s dubrovačkih moćnika i s vrličkog pojasa visoke su kakvoće i pripadaju istom tehnološkom stupnju s osnovnom tamnom bojom, kao bi se mogli bolje istaknuti reljefni figuralni prikazi. *Majstor I. fantastičnog bestijarija* iz Dubrovnika, aktivan u prvoj polovici XIV. stoljeća, svojim je likovnim značajkama blizak majstoru vrličkog pojasa, koji pripisujemo dubrovačkoj radionici, potvrđujući raniju dataciju M. Wenzel oko 1330. godine, što odgovara nastanku dubrovačkih moćnika.

Svi nabrojeni primjeri gotičkog zlatarstva u Dubrovniku tog vremena ocrtaali su širinu likovnih utjecaja i visoku kakvoću umjetnina, opravdavši tvrdnju o dubrovačkom autorstvu umjetnine iz cetinskoga kraja. Nastanak pojasa iz Vrhrike (Vrlike) nipošto ne možemo datirati u kasnije razdoblje, a vrijeme od nabave do polaganja u grobnicu, moglo je biti hipotetski i duže i kraće, ovisno o duljini čuvanja ove dragocjenosti unutar hrvatske plemićke obitelji iz cetinskoga kraja

³⁸ Von Knesebeck 1999, str. 491

³⁹ Lentić 1987, str. 374; Krasić 2002, str. 71

⁴⁰ Lupis 2001 B, str. 47-52

LITERATURA

Anđelić 1970

P. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Djela XXXVIII, odjeljenje društvenih knjiga, Sarajevo 1970, 1, 125

Belamarić 2001

J. Belamarić, *Studije iz srednjovjekovne i renesansne umjetnosti na Jadranu*, Split 2001, 165 – 200

Belošević 1965

J. Belošević, *Pečatnik hrvatskog bana Pavla I Bribirskog iz Zadra*, Diadora, 3, Zadar 1965, 159–167

De Benedictis 2000

C. De Benedictis, *Percorso di fra Petro Teutonico devozione e artigianato*, Mitteilungen des Kunsthistorischen institutes in Florenz, XLIV, sv. I, Firenze 2000, 107-135

Čorović – Ljubinković 1971

M. Čorović – Ljubinković, *Predstave grbova na prstenju i drugim predmetima materijalne kulture u srednjovjekovnoj Srbiji, O knezu Lazaru*, Naučni skup u Kruševcu, 1971, Filozofski fakultet, odeljenje za istoriju umetnosti, Narodni muzej Kruševac, Beograd 1971, 171 - 184

Čremošnik 1948

G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg vijeka*, glasnik Zemaljskog muzeja, NS. I, Sarajevo 1948, 135

Fisković 1949

C. Fisković, *Dubrovački zlatari od XIII. Do XVII. stoljeća*, Starohrvatska prosvjeta 1, Split, 1949, 186

Fisković 1964

C. Fisković, *Les artistes français en Dalmatie du XIIe au XVIIe siècle*, Annales de l'Institut français de Zagreb, 2e Serie. – No 14-15-16-17, Zagreb 1964-65, 31 – 32

Fisković 1967

C. Fisković, *Francuski gotički i renesansni majstori u Dalmaciji*, Mogućnosti XIV, Split 1967, 152

Gamulin, 1961

G. Gamulin, *Kodeks biskupa Kosirića*, Radovi Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 3, Zagreb 1961, 9 – 14

Von Knesebeck 1999

H. W. von Knesebeck, *Gothic Goldwork, The Art of Gothic, Architecture, Sculpture, Painting*, Köln 1999, 491

Kovačević 1961

D. Kovačević, *Trgovina u srednjovjekovnoj Bosni*, Djela III, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, knj. 13, Sarajevo 1961, 10 - 11

Kovijanić 1968

R. Kovijanić, *Andrija Izat, kotorski zlatar XV veka*, Zbornik Muzeja primjenjenih umetnosti, 12, Beograd 1968, 67 - 75

Krasić 2002

S. Krasić, *Dominikanski samostan u Dubrovniku*, Dubrovnik 2002, 71

Lentić 1987

I. Lentić, *Zlatarstvo*, Katalog Zlatno doba Dubrovnika, Zagreb 1987, 368, 374

Liepopili 1934

A. Liepopili, *O dubrovačkom moćniku razjašnjenje nekih pitanja*, Dubrovnik 1934, 31

Lupis 1997

V. B. Lupis, *Prilog poznavanju dubrovačkog zlatarstva XIV. stoljeća*, Peristil 39, Zagreb 1997, 23 – 24

Lupis 1999 A

V. B. Lupis, *Emajli na moćnicima sv. Vlaha* (katalog izložbe), Dubrovnik 1999, 1 – 4

Lupis 1999 B

V. B. Lupis, *Nikola Paskov Papac, dubrovački zlatar iz prve polovice XIV. stoljeća*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti 23, Zagreb, 1999, 43 - 46

Lupis 2001 A

V. B. Lupis, *Emajli na moćnicima sv. Vlaha*, Dubrovnik 2001, 22, 23

Lupis 2001 B

V. B. Lupis, *Marin De Gosti – darovatelj dvaju moćnika kotorskoj prvostolnici tijekom prve polovine 14. stoljeća*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti 25, Zagreb 2001, 47 – 52

Lupis 2003

V. B. Lupis, *Moćnik dubrovačke prvostolnice*, doktorska disertacija, Zadar, 2003, 131

Lupis 2004

V. B. Lupis, *Prilog poznavanju utjecaja toskanskog zlatarstva na dubrovačko zlatarstvo XIV. stoljeća*, Dubrovnik 4, Dubrovnik 2004, 45 - 47

Lupis 2005 A

V. B. Lupis, *Dubrovnik i Poljska, o kulturnim i političkim vezama hrvatskog juga i Poljske*, Zagreb 2005, 17 - 24

Lupis 2005 B

V. B. Lupis, *Historijat istraživanja i novi prilozi poznavanju najstarijeg sloja Moćnika dubrovačke prvostolnice*, Starohrvatska prosvjeta, III. serija, 32, Split 2005, 132

Martindale 1990

A. Martindale, *Arte gotica*, Milano 1990, 139

Petrinec/Jakšić 1996

M. Petrinec/N. Jakšić, *Kasnosrednjovjekovno groblje kod crkve Sv. Spasa na Vrh Rici*, III. serija, SHP 23, Split 1996, 104, 105, 161–168

Sivrić 2000

M. Sivrić, *Oporuka i smrt hercega Stjepana Vukčića Kosače*, Motrišta 18, Mostar 2000, 81

Stjepčević 1938

I. Stjepčević, *Katedrala sv. Tripuna*, Split 1938, 16 - 17

Takács 2006

I. Takács, *Sigismundus Rex et Imperator; Kunst und Kultur zur Zeit Sigismundus von Luxemburg 1387 – 1437*, Budapest/Luxemburg 2006, 60, 68 – 86

Tatarin 2002

M. Tatarin, *Hagiografski spjev o svetoj Olivi Antuna Josipa Knezovića*, Hrvatska književna baština, I, Zagreb 2002, 311

Tošić 1979

Đ. Tošić, *Uređenje trga Drijeva*, Godišnjak Društva istoričara BiH XXXIV, Sarajevo 1979, 127

Wenzel 1987

M. Wenzel, *Bosnian History and Austro – Hungarian policy: some Medieval Belts, the Bogomil Romance and the King Tvrtko Graves*, Peristil 30, Zagreb 1987, 29 - 54

White 1993

J. White, *Art and architecture in Italy 1250 – 1400*, Hong Kong 1993, 467

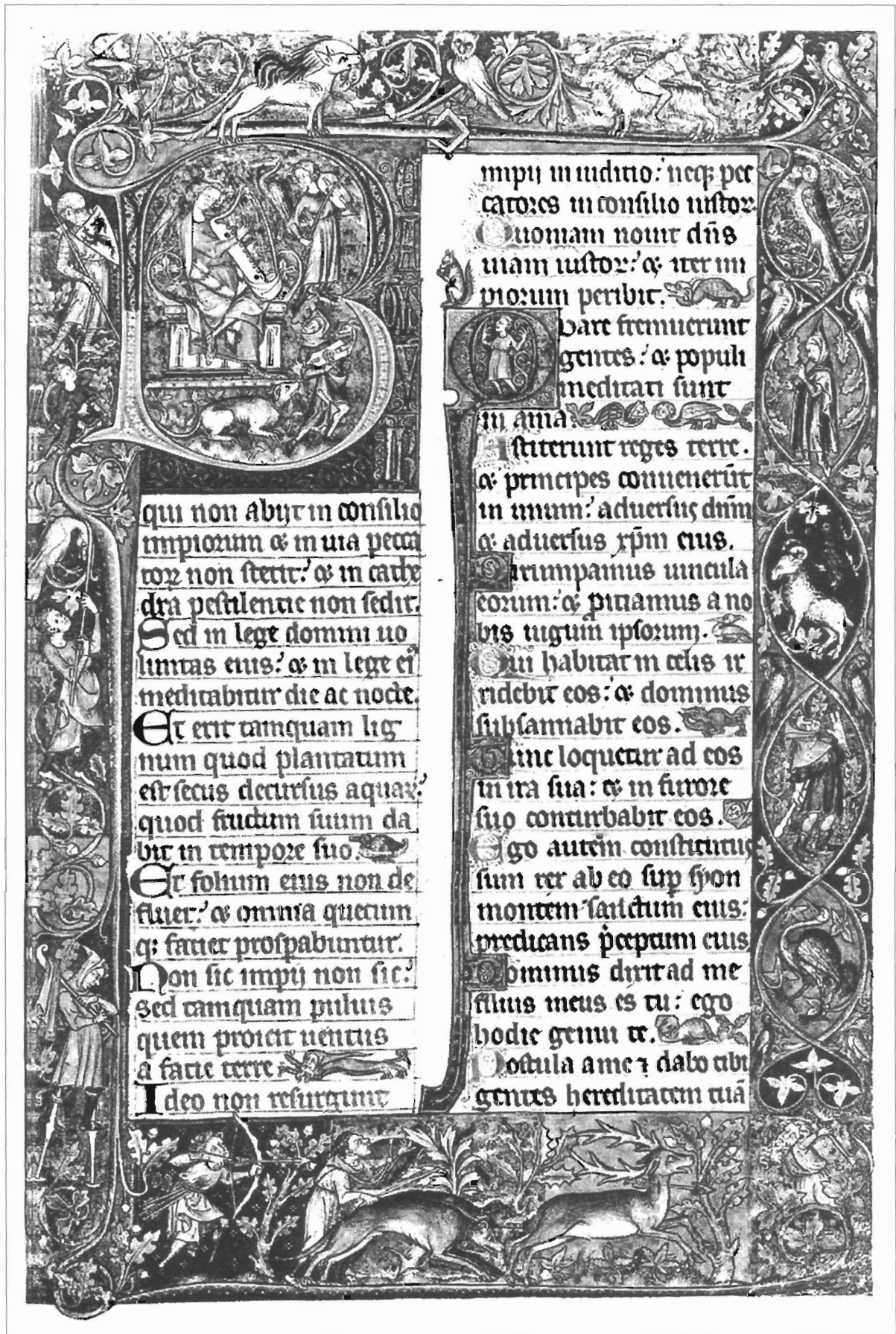
Summary

On the Dubrovnik Reliquaries of St Blazius's Cathedral from the 14th Century and the Vrlika Belt

Key words: St. Blasius, reliquary, head, belt, Fabulous Beast.

The author in this work addresses the period of Gothic gold working in Dubrovnik, concentrating on examples of international Gothic style and noticing in Dubrovnik several artists who were active during the first half and the first quarter of the second half of the 14th century. In the reliquarium of Dubrovnik cathedral the author noticed three distinct groups of 14th century Gothic reliquaries. The first group is made up of reliquaries attributed to the "Klarisa Master", and which were connected with the Franciscan nun Priba Ruskova (De) Sorento from the convent of St Clare to which also belongs a Gothic chalice which was the gift of Polish King Kazimir the Great from Kiel and three thorax reliquaries from Dubrovnik's Reliquarium: St Zenobia (CLXIV), St Stephen the Martyr (CXXIX) and St Augustin the Teacher (LXI.). The following two groups are the first and second "Fabulous Beast Masters". These masters had at their disposal the most complex iconographic programme of international Gothic style. To the older "Fabulous Beast Master" are attributed two reliquary heads (CLXII and CLXVI) of saints Nereus, Achilles, Stephen and Blasius which are today kept in the Reliquarium of Dubrovnik Cathedral. These two reliquaries have their closest artistic parallel in the famous Vrlika belt which is kept in the Museum of Croatian Archaeological Monuments in Split, and whose creation on the basis of examples from Dubrovnik is confirmed as the first half of the 14th century in a Dubrovnik workshop.

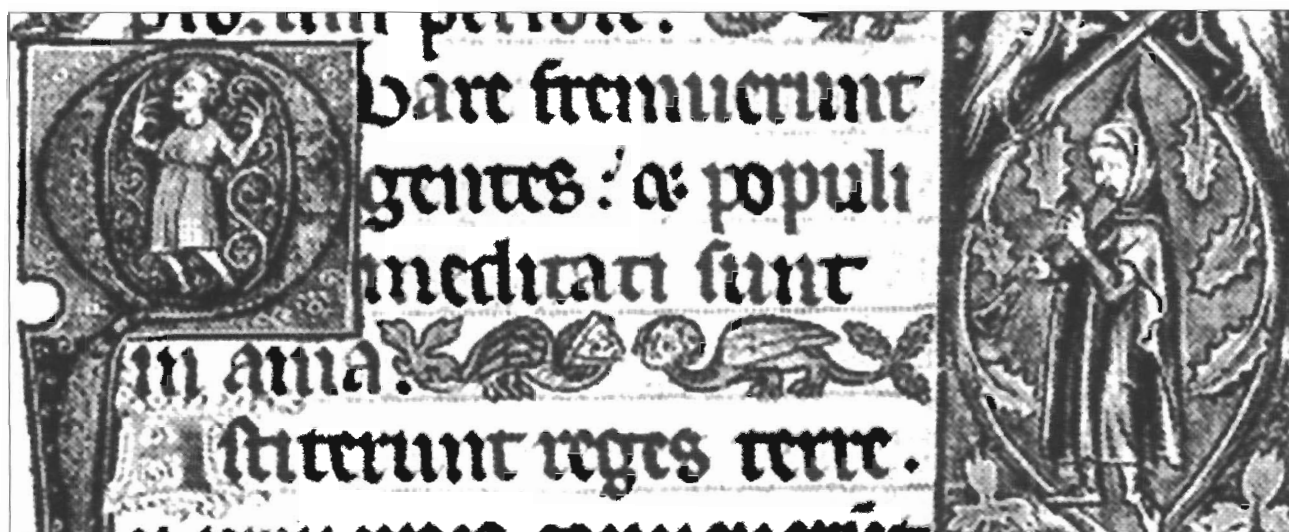
Translation: Nicholas Philip Saywell



qui non abijt in consilio
 impiorum & in uia pecca
 torum non stetit: & in cathe
 dra pestilencie non sedit.
 Sed in lege domini uo
 luntas eius: & in lege ei
 meditabitur die ac nocte.
 Et erit tamquam lig
 num quod plantatum
 est secus decursus aquarum:
 quod fructum suum da
 bit in tempore suo.
 Et folium eius non de
 fuerit: & omnia quercum
 q; facies prospabuntur.
 Non sic impj non sic:
 sed tamquam piluis
 quem proicit uentus
 a facie terre.
 Ideo non resurgunt

impj in iudicio: neq; pec
 catores in consilio iustor
 Quoniam nouit dñs
 uiam iustor: & iter im
 piorum peribit.
 Sicut fremuerunt
 gentes: & populi
 meditati sunt
 in anima.
 Stiterunt reges terre.
 & principes conuenerunt
 in unum: aduersus dñm
 & aduersus xpm eius.
 Sicut impamus uincula
 eorum: & piamus a no
 bis iugum ipsorum.
 Qui habitat in celis ir
 ridebit eos: & dominus
 subsannabit eos.
 Tunc loquetur ad eos
 in ira sua: & in furore
 suo conturbabit eos.
 Ego autem constitutus
 sum rex ab eo sup syon
 montem sanctum eius:
 predicans pceptum eius.
 Dominus dixit ad me
 filius meus es tu: ego
 hodie genui te.
 Postula a me: & dabo tibi
 gentes hereditatem tuam

Sl. I.a. Minijatura "B" eatus vir iz Psalterija koji se čuua u St. Peterburgu



Sl. 1.b. Detalj stranice Psalterija iz St. Peterburga s prikazom harapija



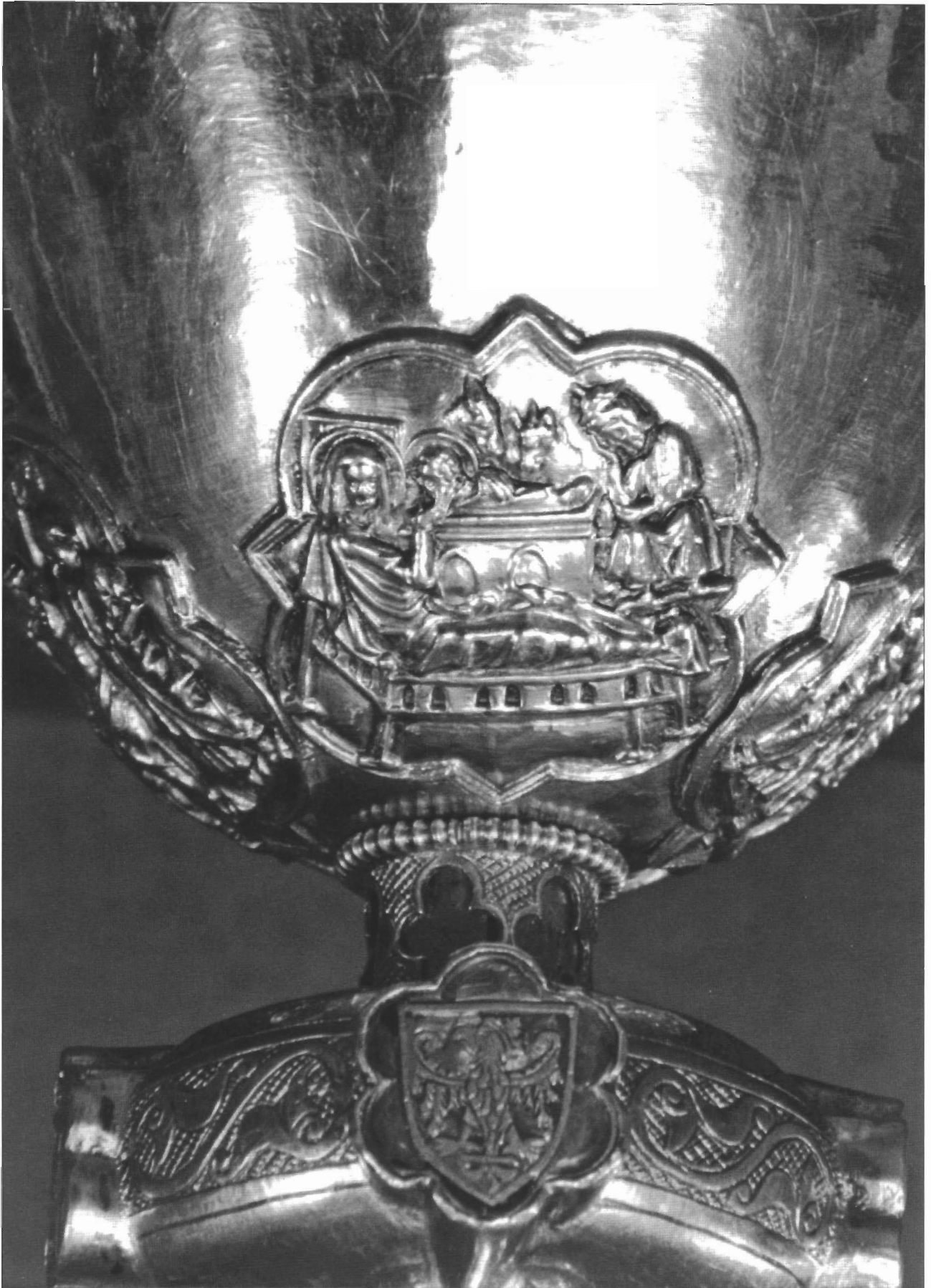
Sl. 2. Stražnja strana pečata s povelje koju je izdala kraljica Marija Dubrovčanima 17. IV. 1389. (Državni arhiv Dubrovnik, Bečke isprave, XIV, br. 99.) (foto: B. Gjučić)



Sl. 3. Kalež poljskoga kraljaa Kazimira Velikog iz poljskoga grada Kielca
(foto: Janusz Kaminski, Studio "Kamyk").



Sl. 4. Detalj kaleža iz Kielca s prikazom Uskrsnuća, (foto: Janusz Kaminski, Studio "Kamyk")



Sl. 5. Detalj kaleža iz Kielca s prikazom Poređenja (foto: Janusz Kaminski, Studio "Kamyk")



Sl. 6. Detalj kaleža s prikazom Raspeća (foto: Janusz Kaminski, Studio "Kamyk")



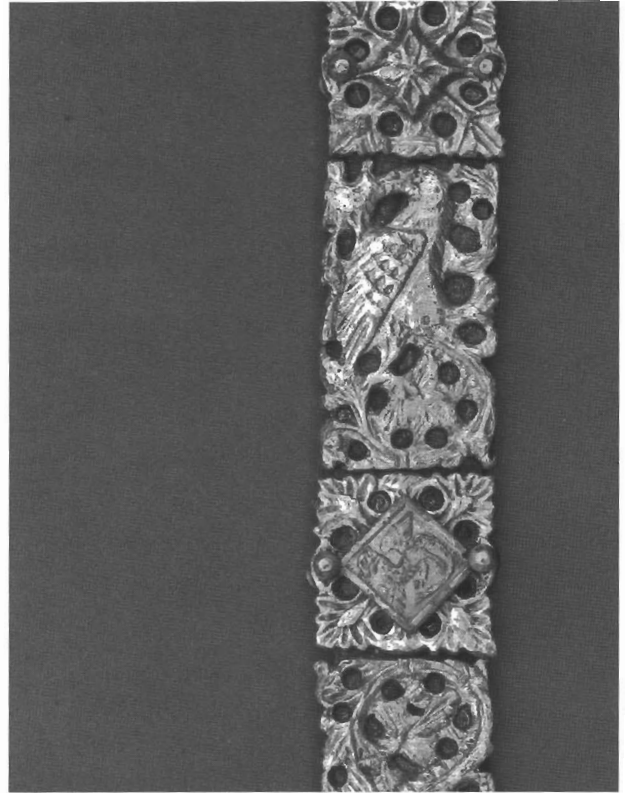
Sl. 7. Vrlički pojas iz MHAS-a, XIV. st. (foto: Z. Alajbeg)



Sl. 8. Detalj vrličkog pojasa s reljefima izvedenim u translucetnom emajlu, XIV. st. (foto: Z. Alajbeg)



Sl. 9. Detalj vrličkog pojasa s reljefima izvedenim u translucentnom emajlu, XIV. st. (foto: Z. Alajbeg)



Sl. 10. Detalj vrličkog pojasa s prikazima zmajeva, XIV. st. (foto: Z. Alajbeg)



Sl. 11. Dvodijelna kopča vrličkog pojasa, XIV. st. (foto: Z. Alajbeg)



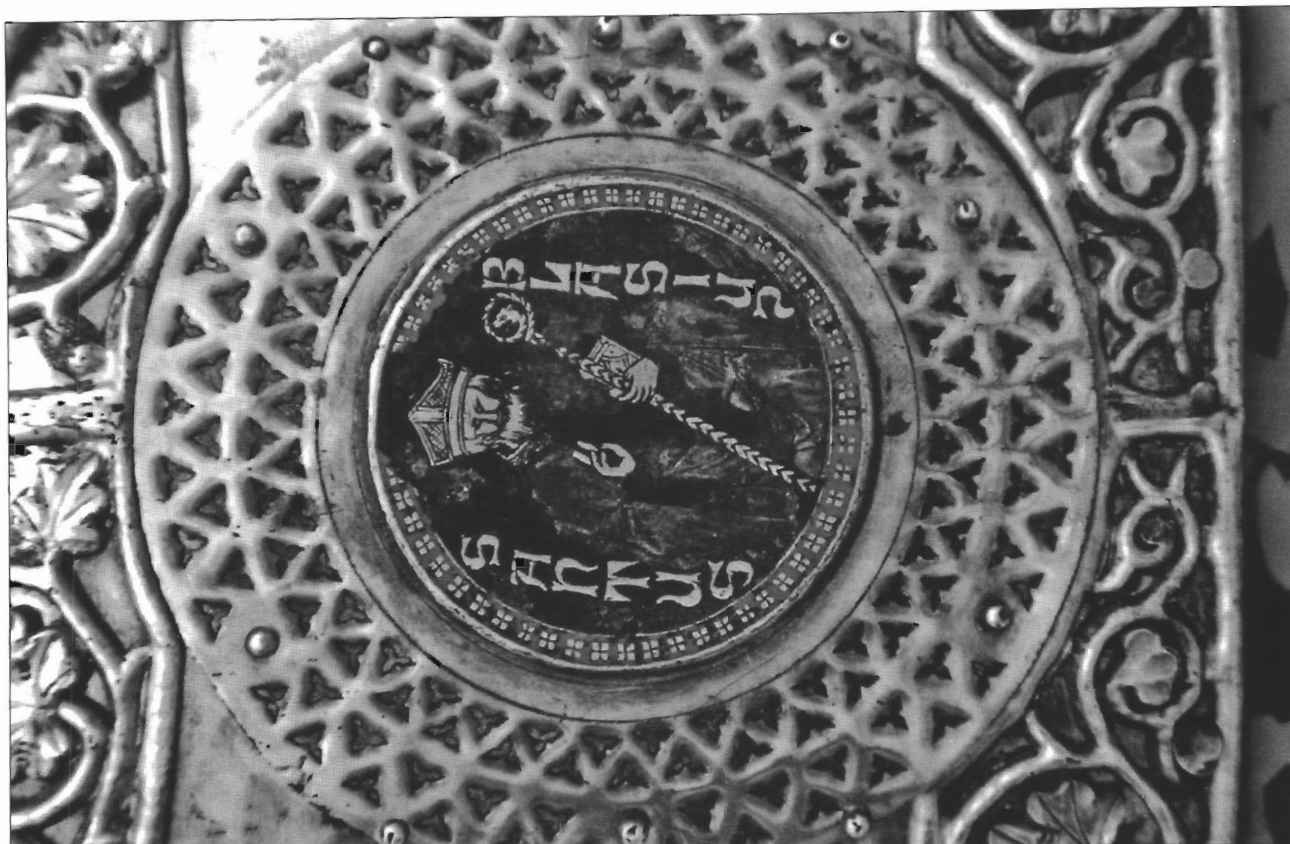
Sl. 12. Dvodijelni jezičac vrličkog pojasa, XIV. st. (foto: Z. Alajbeg)



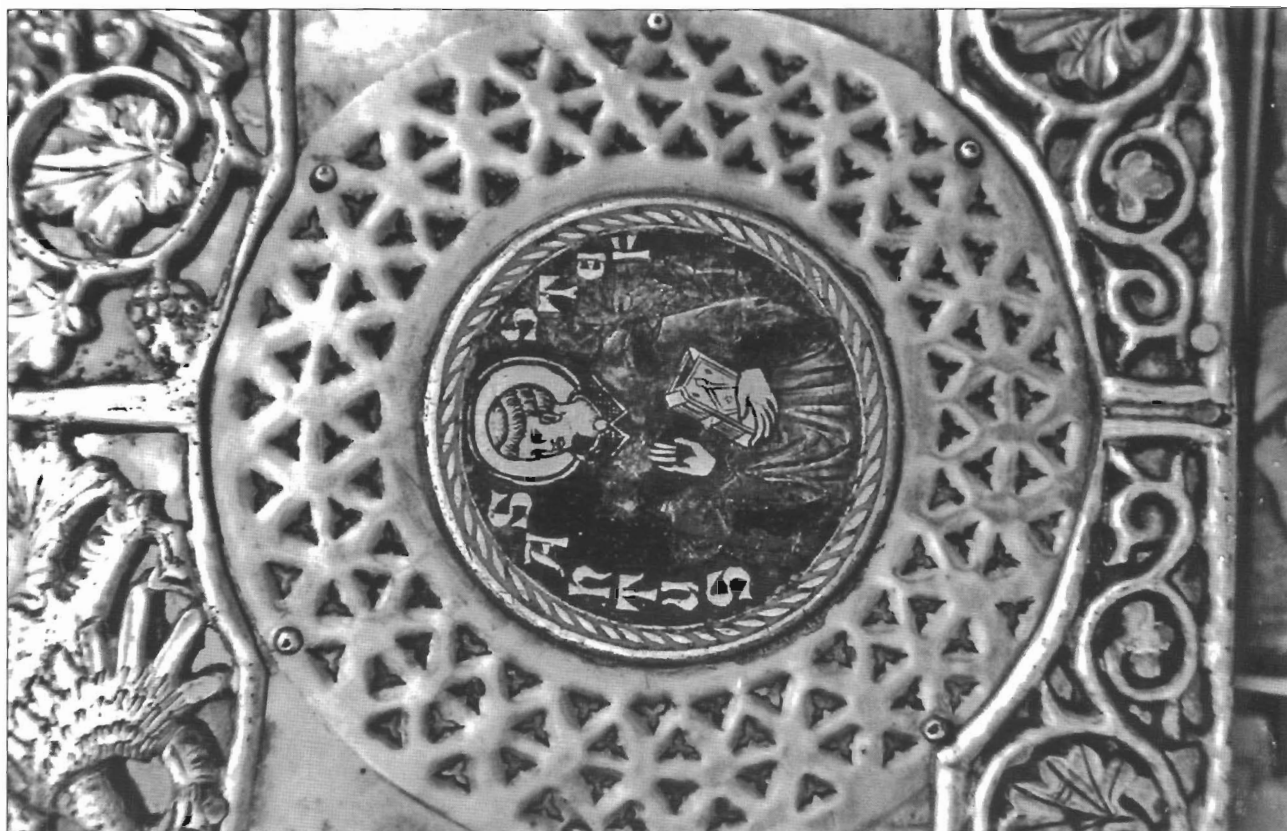
Sl. 13. Moćnik glave CLXII. svetih: Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha, Majstor fantastičnog bestijarija I, XIV. st.
(foto: B. Gjukić)



Sl. 14. Tjeme moćnika glave CLXII. s reljefom izvedenog "na proboj" harapija (foto: B. Gjukić)



Sl. 15. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Vlaha s moćnika glave CLXII. (foto: B. Gjukić)



Sl. 16. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Stjepana s moćnika glave CLXII. (foto: B. Gjukić)



Sl. 17. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Ahileja s moćnika glave CLXII. (foto: B. Gjukić)



Sl. 18. Medaljon s translucentnim emalom sv. Nereja s moćnika glave CLXII. (foto: B. Gjukić)



Sl. 19. Moćnik glave CLXVI. svetih: Nereja, Ahileja, Stjepana i Vlaha, Majstor fantastičnog bestijarija I, XIV. st.
(foto: B. Gjučić)



Sl. 20. a,b, Tjeme moćnika glave CLXVI. s reljefom harapije izvedene "na proboj" (foto: B. Gjučić)



Sl. 21. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Stjepana s moćnika glave CLXVI. (foto: B. Gjukić)



Sl. 22. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Vlaha s moćnika glave CLXVI. (foto: B. Gjukić)



Sl. 23. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Ahileja s moćnika glave CLXVI. (foto: B. Gjukić)



Sl. 24. Medaljon s translucentnim emajlom sv. Nereja s moćnika glave CLXVI. (foto: B. Gjukić)

1254

Reliquiæ ab Æde D. Stephani translatae

30.	1053.25	Cruz magna ligni pretiosi (30)	40	Domitij V.	
		Capita	41	Aliud eiusdem	
31	430.26	Asihiei M. (31)	42	Tertium eiusdem	
32	27	Kerei M. (32)	43	Petronij V.	
	28	Kerei, Asihiei, Stephani et Blasij	44	Aliud eiusdem	
	29	Aliud cum eadem inscriptione	45	Tertium eiusdem	
	30	Petronij V.	46	Quartum eiusdem	
	31	Aliud eiusdem		Tibiae	
	32	Tertium eiusdem	47	Kerei M. (36)	36
	33	Petronij et Domitij (33)	48	Altra eiusdem	
33	34	Aliud similitur inscriptione (34)	49	Tertia eiusdem	
34		Brachia	50	Asihiei M.	
	35	Kerei M.	51	Petronij M.	
	36	Asihiei M.	52	Kerei, Asihiei, et Petronij	
	37	Kerei et Asihiei	53	Petronij V.	
	38	Aliud similitur inscriptionum	54	Domitij V.	
	39	Petronij M. (35)	55	Kerei Maxima	
35			56	Petronij fusus (37)	37

Reliquiæ SS. Zenobij & Zenobiae (38) 38

1335.57	Zenobij Caput	1350.61	Quartum Tibia (39)	39
1350.58	eiusdem Brachium	1350.62	Aliud Tibia extra	
1350.59	Zenobij Brachium	1350.63	Zenobij, Zenobiae, et Laurentij Brachium	
1392.60	eiusdem Dorsum			

Reliquiæ SS. MM. Petri, Andreae, & Laurentij (40) 40

1500.64	Petri ac soc. Caput	1335.69	Laurentij Brachium	
41. 1500.65	Aliud ac soc. Brachium (41)	1500.70	Petri ac soc. Tibia (42)	42
1500.66	Corund. aliud Brachium	1500.71	Corund. alia Tibia	
1350.67	Andree Brachium	1350.72	Andree Tibia	
1500.68	Aliud. aliud Brachium	1335.73	Arca cum eorum Typis	

Sl. 25. Popis moćnika prenesen iz crkve sv. Stjepana u dubrovačku prvostolnicu, iz S. M. Crijević Prolegomena in Sacram Metropolitim Ragusinam.... (dubrovački dominikanski samostan)